

ՏԱՍԵՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄԱՍԿ

Տարեկան դիմել 10 րուր, կես տարվանը 6 րուր:
Առանձին համարները 5 կոպեկով:
Թիֆլիսում գրվում են միմյանց խմբագրատան մէջ:
Օտարապաշտարացիք դիմում են ուղղակի
Тифлис. Редакция «Маск»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերէն):
Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:
Ցայտարարութիւնները համար գծադրում են
խրատանկիւր թափն 2 կոպեկով:

ԲՈՎԱՆԻՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

Երբեք մի պատճառ կայ:—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, Նամակ Ախալքալայի, Նամակ Նոր-Բայազէթի: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Հայոց խնդիր: Նամակ Թիֆլիսի: Արտաքին լուրեր:—ՀԵՌԱՎԻՆԵՐԻ—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ծախսարար Մինաս փէզօրի:

ԵՐԵՒԻ ՄԻ ՊԱՏՃԱՌ ԿԱՅ

Հայերի և հրէաների մէջ մի նմանութիւն կայ, այն է որ ամենքը թէ և շատ ընդունակ և խելօք են համարում թէ հրէաներին և թէ հայերին, բայց ոչ ոք չէ սիրում ոչ հայերին, ոչ էլ հրէաներին:

Ի՞նչ է այդ անբացատրելի հակակրօնական պատճառը, որ ամեն ազգերը ունեն գէպի հրէաները և գէպի հայերը: Երբեք այդ հակակրօնական համար մի հիմնական պատճառ կայ....

Այդ պատճառը մեր մէջն է՝ հրէաների և հայերի մէջ: Այդ երկու ազգութիւնները ունեն անթիւ խոշոր պակասութիւններ, որոնք նրանց հակակրօնի են դարձնում միւս ազգութիւններին.... Ազգային դատարարութիւնը, պատմական հանգամանքները ստիպում են այդ տեսակ ազգերին, ինչպէս հայերն ու հրէաները, մշակել իրանց համար առանձին սկզբունքներ, որոնք համապատասխան չեն ընդհանուր մարդկութեան մէջ ընդունված բարոյականութեան ըսկզբունքներին: Այդ երկույթը մասնաւոր նշկատվում է հրէաների մօտ:

Աշխարհիս երեսին գրեթէ մի ազգութիւն չը կայ, որ չառէր հրէաներին երեւի պատճառը նոյն իսկ հրէաների մէջն է:

Վերջին ժամանակները, մասնաւոր հրէաների ջարդից յետոյ, Ռուսաստանի հրէաները, կարծես զգացին, հասկացան այդ ճշմարտութիւնը: Նրանք հասկացան թէ պէտք է նորից դատարարակեն իրանց, փո-

խեն իրանց մէջ տիրապետող բարոյական փարզապետութեան հիմունքները:

Եւ ահա կազմվեցաւ հարաւային Ռուսաստանի հրէաների մէջ մի տեսակ նոր աշխարհ, որ զիտաւորութիւն ունի մաքրել չին-կոտակարանը ճալմուղի մղեւանդ ազգութիւնից և որ անուանվում է բերլիական հոգեւոր եղբայրութիւն:

Այդ եղբայրութիւնը անխնայ կերպով քննադատում է նոյն իսկ հրէաների պակասութիւնները և առաջարկում է նրանց բարոյապէս վերանորոգել: Մի պատճառ պէտք է լինի, որ ամենքը մեզ առում են, առում են առաջագէտ եղբայրութեան անդամները, իսկ մեզ առում են, որովհետեւ մենք հարստահարում ենք, վաշխառութիւն ենք անում, խաբում ենք, կողոպտում ենք այն ազգերին, որոնց շրջանում բնակվում ենք: Բերլիական հոգեւոր եղբայրութեան զխաւոր սկզբունքները սրանք են, չը պէտք է գինեփաճառութեամբ պարապել, չը պէտք է փողերը տոկոսով տալ, չը պէտք է հարստահարել, չը պէտք է խաբել, չը պէտք է թուղթ խաղալ և այլն:

Եւ զարմանալի երեւոյթ. վերջին տաս տարւոյ ընթացքում յայտնվեցաւ և հայերի մէջ անձնաքննական մարտկող ուղղութիւնը, որի ներկայացուցիչը «Մշակ» էր: Նոյն երեւոյթը նշմարվեցաւ երկու ազգութիւնների մէջ: Նոր ուղղութիւնը առում էր, երբեք մի պատճառ կայ, որ մեզ ամենքը առում են, քննադատենք մեզ ուրեմն, անխնայ քննենք մեր խոշոր պակասութիւնները: Եւ երկու ազգութիւնների մէջն էլ անմիջապէս լսվեցաւ հին կուսակցութեան ձայնը, որ անկարագրելի կերպով վրդովեցաւ թէ յայտնվեցաւ մի նոր ուղղութիւն, որ անխնայ քննադատել համարձակվեց ազգի հին պակասութիւնները:

Ազգութեան և եկեղեցու դաւաճան, անուս մանուկներ, յիմարներ և այլ և այլն,— ահա այն ածականները որոնք թափվեցան

հայերի հին կուսակցութեան բերանից անձնաքննութիւնը առաջարկող նոր կուսակցութեան դէմ, նոյն բառերով այժմ հրէական հին կուսակցութիւնը վերաբերվում է գէպի բարոյական և հասարակական վերանորոգութիւնը առաջարկող հրէական նոր կուսակցութիւնը:

Այս բառերիս Ռուսաստանում ռուսերէն լեզուով հրատարակվող հին հրէական օրգանները խօսք չեն գտնում որ խայտառակ են վերանորոգիչ հրէական նոր կուսակցութիւնը: Օրգանները ինչպէս «Восход» և «Рассвет» կատաղած են որ երիտասարդ հրէական կուսակցութիւնը անխնայ քննադատում է հրէական ազգի հին պակասութիւնները և նրա յանցաւոր ձգտումները:

Նրանց կարծիքով անձնաքննութեան դրօշակը բարձրացնել հրէական հասարակութեան, հին եկեղեցու, ընտանեկան կազմակերպութեան, բարձր ու վարքերի, հին բարոյական սկզբունքների դէմ,—նշանակում է ոչ թէ վերանորոգել ազգութիւնը, աւելի արժանաւոր դարձնել նրան ժամանակակից մարդկային կեանքի մէջ ապրելու, այլ նշանակում է քանդել ազգութիւնն ու եկեղեցին:

Հին հրէական կուսակցութեան կարծիքով հրէայի պակասութիւնները, նրա յանցաւոր, տգիտ, հակակրօնի հակամիտները ազգային յատկութեան մի մասն են կազմում, ուրեմն քանդել նրանց, նշանակում է քանդել ազգութիւնը:

Արդեօք այդ շարժման և մեր հայերի այժմեան շարժման մէջ չը կայ մի նմանութիւն:

Մեր հին կուսակցութիւնն էլ կարծում է որ քննադատել մեր դարեւոր ազգային պակասութիւնները, նշանակում է քանդել նոյն իսկ ազգային գոյութեանը, քանդել նոյն իսկ ազգութիւնը:

Իսկ մեր կարծիքով դա նշանակում է վե-

րանորոգել ազգութիւնը և պատրաստել նրան աւելի արժանաւոր կեանքի:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՔԱՅԻՑ

Օգոստոսի 14

«Մշակ» ընթերցողներին արդէն յայտնի է մեր եկեղեցիների երեցփոխան Յովհաննէս Վանցեանի ապօրինի վարմունքը եկեղեցական կայքերի և դրամների հետ և երբ տարի հաշիւ չը գրելը ժապարկեալ մատենաներում, որոնք ներկայիս կոնսիստորիայի արխիւում բանտարկված են:

Ժողովրդի խնդրագրին համաձայն, Թիֆլիսի կոնսիստորիան հրամանագրեց տեղւոյս հոգևոր կառավարութեանը, հրաւիրել ժողովուրդը և ընտրել նրանց միջից հաշուառներ, հրաժարեալ Վանցեանի մանր մուշր սեպարութիւնները քննելու և կոնսիստորիային ղեկուցանելու համար: Ամիս 9-ին կիրակի օրը, առաւօտեան ժամերգութիւնից յետոյ, բարեկարգիչ քահանայի հրաւիրանք, խուռն բաղմութիւն ժողովրդոց հաւաքվեցան Ս. Փրկչի եկեղեցու դահլիճ և ընտրեցին հաշուառները: Ղաղարոս քահանայ Պաշլաւանուն, Մկրտիչ քահանայ Վանցեանուն, պ. պ. Կարապետ Մուրաֆեանցին, Յարութիւն Սիրունեանցին, Վահան Ֆէնէնեանին, Վահան Գրիգորեանցին, Յարութիւն Ղաղարեանցին, Մկրտիչ Տէր Մարտիրոսեանցին, Գրիգոր ձեպէնեանցին և Թորոս Լազարեանցին: Հոգևոր կառավարութիւնը հաստատեց յիշեալ հաշուառներին և հրամանագրեց որ հետեւալ օրը հաւաքվեն և սկսեն հաշիւները քննել: Մի հրամանագրով էլ Վանցեանին հրաւիրեց, որ գայ և իրան թղթերը յանձնէ: Նշանակեալ ժամանակին հաւաքվեցան բոլոր հաշուառները, բայց Վանցեանը չը ներկայացաւ, այլ յայտարարութիւնով յայտնեց հոգևոր կառավարութեանը, որ տկարութեան պատճառով չէ կարող գալ և թղթերը յանձնել: Մինչև անգամ սպառնում էր որ եթէ հոգևոր կառավարութիւնը յանդգնի հաշիւներին մօտ գնալ՝ նա կը դիմէ օրէնքին: Պ. պ. հաշուառները հաստատ գիտ-

մրած երեսին և աստիճանաւորը դուրս է գալիս սենեակից...

—Անուշ լինի, Մինաս փէզօրի: Նորհաւորում են ներկայ եղող ծառայողները, մի ընդհանուր ծիծաղ բարձրացնելով:

Մինաս փէզօրիը առանց նրանց նայելու հանգստութեամբ հանում է թաշկինակը, սրբում է երեսը և նորից շարունակում գրել:

—Какъ съ туча вода! նկատում է մէկը:

—Հան երես ունի, դա իս մարդ չի—պատասխանում է միւսը բարձր ձայնով:

Մինաս փէզօրիը խլի պէս շարունակում է իր պարապմունքը:

Գանք ուրիշ արդիւնքներին:

Գիւտառաւ համար ծառաներ բռնում է միշտ ծախսարարը: Նրանք բոլորովին վերջինի իրաւունքի տակ են: Մինաս փէզօրիը ամեն անգամ նոր ծառայ բռնելիս կանչում է նրան իր մօտ և մանրամասնապէս յայտնում է նրան բոլոր պայմանները:

—Ծառայի համար նշանակված է ամսական 15 րուրի—առում է Մինաս փէզօրիը—իսկ դու կը ստանաս 10 րուրի: Թէ ուր է գնում մնացած հինգ րուրը—այդ քո գործը չէ: Տէրութիւնը մեծ ծախսեր ունի և շատ պարտք: Եթէ համաձայն ես ստանալ ամսական 10 րուրը և զգալիարում ստորագրել 15—էզուցուանից կարող ես սկսել պաշտօնդ:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԾԱԽՍԱՐԱՐ ՄԻՆԱՍ ՓԵՋՕՐԻ

Հարկաւոր է ունենալ Գօգօրի տաղանդը, որ կարելի լինի դուրս բերել ամբողջապէս այս տիպը: Ես միայն ցոյց կը տամ ընթերցողին նրա մի քանի գծերը: Այս տիպը ունի պատմական նշանակութիւն, որովհետեւ նա արտադրութիւն է այն բուրգիկառական կեանքի, որ թագաւորում էր դատաստանական բեֆօրմիցի առաջ:

Մինաս փէզօրիին ամենայն իրաւունքով կարելի է անուանել բիւրգիկառական կեղծաւորութեան, ստի, շողքորթութեան և կեղտոտութեան դարբնը:

Թողնելով միանգամայն նրա մասնաւոր կեանքը, ես կը ներկայացնեմ ընթերցողին միայն նրա ծառայողական գործունէութիւնը:

Մինաս փէզօրիը ունի մի միջակ դրամագլուխ, որ ձեռք է բերել իր «չինօպիլիական» յատկութիւնների շնորհիւ: Տաս տարուց աւելի է, որ նա վարում է մի գիւտառաւան մէջ՝ ծախսարարի պաշտօն: Ի՞նչն է պակաս: Դման էլ է իր ձեռքին, դանակն էլ—ոնց ուղղում է կտրում է: Ի՞նչ որ գնի գիւտառաւ համար՝ ցախ, մօմ, թուղթ,

գրիչ, մահուկ—բոլորից իր համար միշտ լատաս-նորդ» կը հանի: Որովմէ է, օրինակ, որ գիւտները պարապող ամեն մի գրագրի առաջ պէտք է մի մօմ լինի, բայց Մինաս փէզօրիը երեքին տալիս է մէկ մօմ, իսկ երկուսը աշխարհ տանում է իր տունը: Նրանից խօ թուղթ ուղեւը ու նրա մսիցը պօկելը մի և նոյն ցաւն է:

Առանց աղմուկի ոչ սէկին մի թերթ անգամ չի տալ: Մեծ օգուտ է տալիս Մինաս փէզօրիին այն հանգամանքը, որ գիւտառաւանքը ամենայն տարի ամարանոց է գնում: Կահ-կարասիքը տանելու համար ծախսարարի պարտականութիւնն է արաբաներ վարձել: Մինաս փէզօրիը վերցնում է, օրինակ, 10 արաբա. բացի նրանից, որ վարձը երկու անգամ աւելի է ցոյց տալիս, նա մի և նոյն ժամանակը աշխատում է տեղաւորացնել բոլոր ծանրութիւնը 8 արաբայի վրա—իսկ երկուսը ծառայացնում է իրան: Ամարանոցը տալիս էր և ուրիշ արդիւնքներ: Հաստատ փաստ է, որ սըրանից 3—4 տարի առաջ գիւտառաւան գլխաւորի ամարային բնակարանում միշտ կորչում էին չուգունէ պլիտաները: Հէնց կը գային ամարանոց, —պլիտաները անհետացել են:

—Մինաս փէզօրի, պլիտաները ուր են: Չէ որ քո հակողութեանն է յանձնված, ինչու չես լաւ մտիկ տալիս—նեղանալով հարցնում է տիկինը: —Ինչ անեմ, խանդավի, պատասխանում է Մի-

նալով, որ վանքները հիւանդ չէ, յայտնեցին հոգևոր կառավարութեանը խիստ միջոցների դիմել և նրան բերել տալ. բայց հոգևոր կառավարութիւնը փոխանակ նրանց լսելու հետեւալ կարգադրութիւնն արաւ. այսինքն պահանջել վանքեան նից որ տկարութեան համար վկայական ներկայացնէ. և երկու օր ժամանակ տուեց: Երկու օրից ետքը հոգևոր կառավարութիւնը ստացաւ իրան ցանկացած վկայականը և ներկայացրեց հաշուատեաններին: Վերջիններս առանց ուշադրութիւն դարձնելու վանքեանի վկայականին և սպառնալիքներին, խնդրեցին հոգևոր կառավարութիւնից որ բաց անէ իրան կնիքը և թղթերը յանձնէ, բայց կառավարութիւնը չը համաձայնեցաւ և հեռագրեց կոնսիստորին: Կերպարան Մամբրէն պատասխանեց որ, եթէ վանքեանը հիւանդ է, հարկաւոր է ստիպել նրան որ մի հաւատարմաւոր նշանակէ իրան կողմից: Միթէ կարելի է հիւանդին ստիպել, մանաւանդ վանքեանին, որ ուղեղի հիւանդութիւն էլ ունի, ինչպէս վկայականից երևում է... վանքեանին յայտնեցին կոնսիստորի հրամանը, բայց նա ոչ պատասխանեց, ոչ էլ իր կողմից մարդ նշանակեց: Այն ինչ կոնսիստորիան պատուիրում է անպապող վերջացնել հաշիւների ընթերցումը, միւս կողմից պաշտպանողական դիրք է ընդունում և նպատակում է գործի ձգձգվելուն: Ի՞նչ հարկ կայ երկար բարակ գրադրութիւններ ստել: Հոգևոր իշխանութիւնն էլ, ախալցխացիքս ամենքս էլ գիտենք, որ վանքեանը ամենաաղքատ մարդն է մեր քաղաքում: Եթէ նա եկեղեցական գումարները վատնել է, նրանից ինչ կարող ենք ստանալ: Նշանակութիւն չունի նրա առողջ կամ հիւանդ լինելը: Ինչքան որ գործը երկարէ, այնքան մեր եկեղեցիները մեծ վնասներ կունենան, ուրեմն հարկաւոր է օր առաջ բաց անել կնիքները, հաշիւներին վերջ տալ, և եկեղեցական կայքերի, դպրոցների և այլոց ցուցակները յանձնել նորընտիր երեցփոխանին, որ նա հակէ նրանց պահպանութեան վրա: Իսկ վանքեանի հետ՝ հոգևոր իշխանութեան գործն է վարվել ըստ օրինի: Հրապարակում ենք գերապատիւ Մամբրէն ուշադրութիւնը այս բանի վրա:

Օտարական

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷԹԻՅ

Օգոստոսի 11

Անցեալ յուլիսի 24-ին նորին գերագանցութիւն Երևանեան նահանգապետ Շալիկով առաջին անգամ այցելեց մեր խղճալի Նոր-Բայազէթը, որի հասկացող դասը սպասում էր նորանոր բարենորոգումներին քաղաքին վերաբերմամբ: Տեղիս պատուաւոր անձինք խումբեր կազմած, փոխանակ քաղաքին բարեկամութեան համար խնդիրներին, զանազան անբաւականութիւններ, զանգուաններ, զարբանութիւններ մէկը միւսի դէմ արտայայտեցին անելով չայս ինչ դատաւորը, կամ այն ինչ անձնաւորութիւնը լաւ կամ

վատ բնավորութիւն ունի: Եւ վերջապէս այսպիսի պարզ և անտեղի խօսակցութիւններով պատահեցին նորին գերագանցութեան: Նորին գերագանցութիւնը այցելեց քաղաքին ուսանող տուներ, զանաքանքը, պոլիցիան և ուղեորական գաւառիս գիւղերը այցելելու, չը կամենալով որ իրեն առաջնորդեն ծառայողներին, միայն երկու ձիււորներ վերադառաւ և երեք օրից յետոյ վերադարձաւ և ուղեորական գէպի ծառայաւոր, խօստանալով որ սեպտեմբերին կրկին այցելէ մեր քաղաքը և յայտնեց, որ այստեղ նոր գաւառապետ է նշանակվելու: Նորին գերագանցութիւնը և հայ եկեղեցու և իր կացարանի մէջ և այստեղից հեռանալու ժամանակ շատ բարեխղճաբար խրատներ էր կարդում հասարակութեանը ասելով. «մի քանի անհատներով այս քաղաքը չէ կարող բարօրութեան հասնել, դուք հարուստներդ պէտք է ինչպէս մարդ խնամք ձեր դրացիներին, ամեն հարկաւոր օգնութիւնները մատուցանէք հասարակութեան օգտի համար. մի քանիսներով չէ կարելի կազմել հասարակութիւն, չը պէտք է հարուստների կողմից անբաւականութիւններ ստանան ինչպէս միջին, նոյնպէս ստորակարգ դասը ժողովրդեան»: Այն, այս խօսքերը հասկանալի էին հասկացող և հարստաբարձ զանաքի համար: Մի և նոյն է մեր Նոր-Բայազէթը և հիմա: Խաղաղական դատակնիք են կազմում տէրութեան նշանակված աստիճանաւորները կամ մի քանի աղքատ անհատներ քաղաքիցս աքսորելու նպատակով. և այս նրա համար, որովհետեւ դատաւորը օրէնքները չէ կամենում ծառայեցնել այս ինչ կամ այն ինչ մի յիմար անձնաւորութեան տղայական կամքին կամ աղքատը իր տուն ու տեղը չէ կամենում առանց վարձատրութեան ընծայել աղայի բարեկամին:

Վաճառական

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայրաքաղաքի լրագրիները հաղորդում են որ Եւրոպայի մօտ գտնված Օրիւնդա պալատը, որ պատկանում է Մեծ Իշխան Կոնստանտին Նիկոլայեւիչին, այս օրերս այրվեցաւ: Կրակը սկսվեցաւ վերնայարկից:

Մեր աշխատակից պ. Բաֆֆի խնդրում է մեզ յայտնել այն պարոններին, որոնք յանձն են առել նրա գրքերը վաճառել թէ Թիֆլիսում և թէ դաւաններում, բարեհաճեն գոյացած փողերը ուղարկել «Մշակի» խմբագրատանը հեղինակի իսկական հասցեով:

ՇՈՒՇՈՒՅ մեզ գրում են որ օգոստոսի 10-ին գրչերկայ ժամը 2-ին այդտեղ զգալի եղաւ երկրաշարժի բաւական սաստիկ հարուած, բայց ան-

վնաս անցաւ: Եղանակը այս ամառը, ինչպէս մեզ գրում է մեր թղթակիցը, բաւական հով և անձրեային է անցնում Վարդապետ: Մեզ գրում են նոյնպէս որ այժմ Շուշում տարածված է մի հիւանդութիւն, որ շատ երեխաներ է փչացնում, երեխայի մարմինը սկսում է դուրս տալ, յետոյ բողբոջ ուռչում է և խեղդում է երեխային: Այս հիւանդութիւնը, որ գուցէ դիֆտերիան է, Շուշում անուանում են գիւլտարան:

Մեզ գրում են Շուշուց հետեւալ անհաւատալի երևոյթի մասին: «Այստեղի մի աղքատ մէջ մի տանձնի, որի կէտի տերները չորացած, համարեա թափված էին, իսկ միւս կէտի վրա մի քանի տանձներ ունի, այս օրերս նորից սկսեց ծաղկել և ծաղիկները երեացին նոյն իսկ այն ձիւղերի վրա, որոնք զուրկ էին տերներէից»:

Ս. Պետերբուրգի նահանգի ուսու աղանդաւորները դիտաւորութիւն ունեն խնդրել կառավարութեանը որ իրանց զաւակներին համար, որոնք սովորում են պետական դպրոցներում, ուղղափառ կրօնի դաստաւութիւնը պարտադիր չը լինի: Ինչպէս է և բոլոր աշակերտների համար:

«Petersburger Ztg.» լրագիրը հաղորդում է որ կառավարութիւնը դիտաւորութիւն ունի կրկին անձրեային համազգեստների (մունդեր) համալրարանների ուսանողների համար, ինչպէս եղել է Նիկոլայոս կայսրի ժամանակ: Համազգեստը կուներայ աթաթեայ կոճակներ, մոյզ կապոյտ օձիք և ուսանողները կը կրեն համազգեստի հետ և մի թուր:

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը յայտնել է հետեւեալ տակսա մինչև սեպտեմբերի 1-ը: Թըխած հացը ցորենի ալիւրից առաջին տեսակի ֆունտը արժէ 5 1/2 կոպէկ, երկրորդ 4 կոպ., տեղական ձեռով թխած հացը նոյն ալիւրից, ֆունտը արժէ առաջին տեսակի 6 կ., երկրորդ 4 1/2 կ., ցորենի և կրոպալատկայի ալիւրից խառն հացը՝ լաւանքի առաջին տեսակի ֆունտը 7 կ., երկրորդ 5 1/2 կ., երրորդ 5 կ.: Տաւարի մսի ֆունտը առաջին տեսակի 9 կ., երկրորդ 7 կ., սուկի 15 կ., ոչխարի մսի ֆունտը 9 կոպէկ:

«Страна» լրագրին գրում են հետեւեալ: «Մեզ հաղորդում են որ կովկասեան վարչութիւնը երկու կրկնով որ կովկասեան խաղողի վաղերը կը վարակվին ֆիլօքսերայի հիւանդութեամբ, խնդրում էր պետական գանձից 12,000 ռուբլ. օժանդակութիւն այդ հիւանդութեան կրկնից կովկաս անցնելուն առաջն առնելու համար: Այժմ, ինչպէս երևում է, ֆիլօքսերա արդէն տարածվել է Անդրկովկասում և նրան ոչնչացնելու համար տեղական վարչութիւնը խնդրում է պետական գանձից 50,000 ռուբլ.:

Երբ բոլորեքեան ստացան փողերը և պատրաստվում էին գնալ, Մինաս ֆէզօլիւր բռնեց նրանց առաջը:

—Ձեր որդեկեանք սաղաղին, էս խեղճ եթմին մի բան բաշխեցէք, ոչ հայր ունի, ոչ մայր. վարձքի համար պահում ենք էստեղ առանց ուժիկի —խնդրում է նա ցոյց տալով իր մանուկ դրագրի վրա, որ աչքերը գետին գցած աշխատում է արտայայտել երեւի վրա խորին թշուառութիւն: Գիւղացիք մի մի բան բաշխում են «եթմին» և դուրս գալիս: Այսպիսով Մինաս ֆէզօլիւր վեց վկաներից ստացաւ օգուտ 12 ռուբլ., որոնցից երեք ռուբլին մտաւ ծառայի ջէքը և զրանով լուրթեան կնիքը դրօշմնը նրա բերանի վրա:

Իսկ որը գրագիրը Մինաս ֆէզօլիւր հարազատ որդին էր...

Արդիւնքի աղբիւրներից ամենաշահաւետը և մշտական բուժիկ բաժանելու պրօցեսն է: Ամեն ամսի 20-ին այն սենեակում, ուր պարագում է ծախսարարը, կատարվում են ամենախաղաղական տեսարաններ, ծիսադաշտով վոլըն վրէժներ: Ամսի 20-ին տեսնել Մինաս ֆէզօլիւր և չտուել նրան բոլոր սրտով—անկարելի է: Նրա դէմքի ամեն մի գիծը չնչում է այդ օրը ծայրայեղ անամօթութեամբ, աներևակայելի լրբութեամբ: Ամեն մի ծառայողից, սկսած ամենաբարձրից մինչև ամենացածր Մինաս ֆէզօլիւր, անկարելի է, պէտք է մի բան պոկի՝ 20 կոպէ-

«Новое Время» լրագիրը հաղորդում է որ ներքին գործերի մինիստրութիւնը մի չըջարեալական հրատարակեց, որով հարաւային Ռուսաստանի նաւահանգիստներում արգելվում է բնակվել որոշ պարագմունք չունեցող ուսանողատակ և առոււտրով պարագաղ, բայց օտարահպատակ հրէաներին:

«Новое Время» հաղորդում է որ երկու անձինք, որոնք բարձր պաշտօն ունեն Ս. Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան մէջ, այս օրերս կառավարութեան հրամանով ինթարկվեցան դատաստանի, որովհետեւ ծախում էին մեծ գումարով պաշտօններ երիտասարդ բժշկներին: Որինակի համար Ս. Պետերբուրգում բժշկի տեղ ստանալու համար նորաւարտ երիտասարդ բժշկները պէտք է վճարէին այդ պարոններին 1000 ռուբլ., իսկ կրօնաշատում 200-ից մինչև 500 ռուբլ.:

«Страна» լրագրում գտնում ենք հետեւալ թւանշաններ Ս. Պետերբուրգի և Մոսկովայի քաղաքային դումաների կազմակերպութեան վրա: Ս. Պետերբուրգի դումայի ձայնաւորների թւում կան 11 զինուորականներ, իսկ Մոսկովայում միայն 2 հոգի: Ս. Պետերբուրգում ոչ մի հոգևորական չը կայ դումայում, իսկ Մոսկովայում 4, Ս. Պետերբուրգի դումայի ձայնաւորների մեծամասնութիւնը, 64 հոգի, պատկանում են պաշտօնեաների դասակարգին, իսկ Մոսկովայում միայն 26 պաշտօնեաներ գտնվում են ձայնաւորների թւում: Պատաւոր քաղաքացիներ Ս. Պետերբուրգի դումայում 41 են, Մոսկովայում 50, վաճառականներ առաջին քաղաքում 94 հոգի են, երկրորդում 16 հոգի: Վերջապէս Ս. Պետերբուրգում արուեստաւորներ թւով 2 են միայն, իսկ Մոսկովայում 26, իսկ գիւղացի ձայնաւորներ ոչ մի մարդ չը կայ Ս. Պետերբուրգի դումայում, այն ինչ Մոսկովայի դումայի մէջ 4 մարդ կայ գիւղացիներից:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ ԽՆԴԻՐ

«Новое Время» լրագիրը հաղորդում է որ Փոքր-Ասիայի հայերը դիմեցին արտաքին գործերի մինիստրութեանը, խնդրելով որ մինիստրութիւնը իր աջակցութիւնը ցոյց տայ թիւրքաց վարչութեանը Հայաստանում վերանորոգութիւններ մտցնելու գործում:

Բերլինից հեռագրում են անգլիական «Standart» լրագրին, որ մինչև որ շէյխ Իբրահիմաճը, քրիւրդ ապստամբների ա-

կով, 10-ով, 5-ով, մինչև տնգամ մէկ կօպէկով! Մէկին ասում է՝ «մանր չը կայ, յետոյ կը տամ», միւսին լրբարար աշխատում է հաւատացնել, թէ ուժիկը լրովին սուեց, ինչպէս է պատահել, որ 2 կօպէկը պակսել է—չէ հասկանում: Աւելի բարձր աստիճանաւորների առաջ գալարվելով ներողութիւն է խնդրում, որ «մանր 32 կօպ.» չը կայ, երեկոյեան ծառայի հետ կուղարկի—և ի հարկէ երբեք չէ ուղարկում: Ուշուց, թուք, անէծք,—էլ բան չէ մնում, որ այդ օրը չը թափվի Մինաս ֆէզօլիւր գլխին: Բայց նա համբերութեամբ տանում է բոլորը: Եւ—մի և նոյն ճշտութեամբ կատարվում է ամեն ա-

միս: Եւ կարող էի դեռ շատ օրինակներ բերել, բայց նկարագրածս կարծեմ բաւական է, որ ընթերցողները կարողանան ծախսարար Մինաս ֆէզօլիւր վրա մի հասկացողութիւն կազմել: Գուցէ մէկը նրանցից բաղդի բերմունքով ստիպված էր լինի ծառայել Մինաս ֆէզօլիւր հետ: Այն ժամանակը նա կը հանդիմնէ, որ նկարագրածս իսկականի հետ ուղիղ է:

Նկատող

Յ Ե Յ Տ Ե Ր Ե Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

Գ Ա Մ Ա Ռ-Գ Ա Ռ Ի Պ Ա Յ Ի

Բոլոր բանաստեղծութիւնները ժողովածուն, տպած Մասկովյում ամենաքնիւր թղթի վերայ, հեղինակի վիճակը պատկերով, գինը 50 կ. վաճառվում է ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՑԱՌԱՆՈՑՈՒՄ:

Նոյն տեղը վաճառվում են հետեւեալ նոր հրատարակութիւնները.

- 1) Ռոբինզոն-Կրուզո՝ Ադանեսան " 60 կ.
- 2) Ահմէդի տոպրակը՝ Լալայեան " 10 "
- 3) Մաղկաբաղ արձ. և չափ. բանից՝ Կոստանեան " 25 "
- 4) Ուսուցիչ հայոց լեզուի՝ Նազարեան " — " 40 "

Վերջին երկու գրքերը գրուած արով գնողները նշանաւոր գիշումն են ստանում:

144 Արժուէնու գալէրէա 144
ամենաէական պահեստ
մարտի և հայելիների:

ՄՈԾԱԿՆԵՐ կոտորելու փոշի:
Ծախվում է ԾԱՏՈՒՐՈՎԻ լաւ
պի մազազինում:

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՑԻԶ
անունով ՄԵՐ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐՈՒՄՅ
գրքագիրքը լոյս տեսաւ և ծախվում է
Կովկասեան ու Կենտրոնական զրաւաճա-
ռանոցներում:

Գինն է 40 կօպէկ:

Իսկ ով ցանկանում է հատը 35 կօպէ-
կով ձեռք բերել, գինը ԿԱՆԻԻԿ վճա-
րելով և ճանապարհածախսը իր վրա
առնելով:

Թող դիմէ մեզ հետեւեալ հասցեով:
"Յ Ե Յ Տ Ե Ր Ե Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր".
Յ. Նազարեան.

ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ 30% ԷԺԱՆ
ԳԱՆ ԹԷ ՈՒՐԻՇ ՏԵՂ. մուրաբա-
ներ, կոնֆետներ, ԿԱԿԱՍ, բրինձ, Ա-
ՄԱՆԵՂԵՆ, բոլորեղ, թասեր, երես լուա-
նալու ամաններ, չայնիկներ, ԲԱԺԱԿՆԵՐ,
կերակրի ամաններ (սյճի), մատուցարան-
ներ, ԿՈՂՊԵՐՆԵՐ, ԳԱՆԱԿՆԵՐ, գալաններ,
ԳՐԻՉՆԵՐ, թուղթ, մատիտներ, տետրակ-
ներ, ՀՐԱՑԱՆԵՐ, ԲԷՂՈՂՎԵՐՆԵՐ, ալբոմ
ներ, ՄԱՀԱԿԱՆԵՐ, ՀԱԳՈՒՍՏ, արիւս, պա-
րուսին, թաշկինակներ, երեսբիւններ, կրօն-
կա, գուլբաներ, ԹԱՄԲԵՐ, ՊՈՐՏ-ՎԵՑՆ, խե-
րես, կօնեակ և այլն: Թէ՛ մեծ քանակու-
թեամբ վաճառւաւորներին համար ՊՈՒԳԸ
44 ր., 46 ր., 48 ր., 50 ր., 52 ր., 54
ր., և այլն: Այդ բոլորը կարելի է գտնել
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷԶ:

Մի և նոյն տեղը էական գնով. ԵՐԲԵՏ մա-
զնեղի, խմոր ԾԱՐԱԻ ԳԷՄ, ԽԻՆԱՅԻ ԳԷ-
նի ջրամի գէմ, կարբօլեան փճի, հեղուկ
և ՍԱՊՈՆ, բժշկական թուղթ վատերկրողե-
տի համար, պարսկական փօշի:

51—100

Հրատարակութեամբ Ներսիսի Սիմեոնե-
անց լոյս տեսաւ գերմանացի բժիշկ Նրէբերի
"Տնային բժշկական մարմնամարզութեան"
գրքի հայերէն թարգմանութիւնը 45
պատկերով, որոց միջոցաւ կարելի է
կատարել առողջապահական բազմաթիւ
մարմնամարզական կրթութիւններ ամեն
տեղ, ամեն ժամանակ և առանց գործիքի:
Նա յարմարացրած է ամեն հասակի արանց
և կանանց համար: Գինն է 40 կօպ. ծախ-
վում է "Կենտրոնական և Կովկասեան զրա-
վաճառանոցներում, նոյնպէս և պ. Մ. Վար-
դանեանցի մօտ." Тройцкий пер. типо-
графия Вартаганца, въ Тифлисе.

Արդէն ծախվում է
"ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՑԻԶ"
Անունով մեր ԶՈՐՐՈՐԴ տարուայ
գրագիրքը Կենտրոնական և Կովկասեան
զրաւաճառանոցներում:

Գինն է 60 կօպէկ:

Գումարով առնողներին գիշումն կը լինի:
Իսկ ով ցանկանում է հատը 55 կօպէ-
կով ձեռք բերել, գինը ԿԱՆԻԻԿ վճա-
րելով թող դիմէ մեզ հետեւեալ հասցեով.

Յ. Նազարեան.

3—25

Въ Редакции газеты
"МШАКЪ"
Продается
"ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНИЕ
ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ."
Д. Григорія АРЦРУНИ.
Брошюра напечатана въ Москвѣ.
Цѣна 25 коп.

Մ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆՑԻ ԵՒ ԸՆԿ.
Ն Ո Ր Տ Պ Ա Ր Ա Ն Ը

Տեղափոխեցաւ Գաւօփակայ փո-
ղոցից աւելի յարմարաւոր տեղ, այն է՝
ՏՐՈՒՅԻ փողոցը № 11. Գօստատան
ետեւի քուչան: Ընդունվում են ամեն լե-
զուով և ամեն տեսակ պատուէրներ ամե-
նամաշելի գներով:

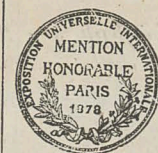
Նոյն տպարանում ընդունվում են և պա-
տուէրներ ՊԱՏԿԵՆԵՐԻ ՓՈՐՈՒՐՈՒԹԵԱՆ
տպագրութեան համար փայտի և պղնձի
վրա:

"Խ Ե Ն Թ Ը"

ԱՐԿԱՇՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՍ-ՌՈՒՐԴԱԿԱՆ
ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՆ ԲԱՅՅԻԻ

Տպագրւած մաքուր թղթի վրա, գիրքը բաղ-
կանում 400 երեսից: Թիֆլիսում ծախվում է
"Մշակի" խմբագրատանը, "Կենտրոնական
զրաւաճառանոցում", "Կովկասեան զրա-
վաճառանոցում" պ. Զաքարիա Գրիգորեան-
ցի մօտ, և պ. պ. Շահինեանցի, Բաղար-
շեանցի, Հովհաննիսի ծխախոտի մագաղին-
ներում:

Գինն է 1 րուբլ 20 կօպ:

ՎԱՐՇԱՎԱ: Իր յատկութիւններով մարմնի մասերի և
մանաւանդ ոտքի մասերի քրտինքից առաջ եկած փտումն
ոչնչացնող յայտնի նիւթը,

ԳԱԼՄԱՆԻՆ

անունով ծախվում է Ներսիսի բոլոր մեծ քաղաքների գեղաստանի և զրոգիստների
մօտ: Գլխաւոր գէպօ նիւթի հնարող Ֆարմացիի մագիստրոս Վ. ԿԱՐՊԵՆՍ-
ԿՈՒ գեղատան մէջն է գտնվում, Վարշավայում, Էլէկտօրային փողոց № 35.
Գալմանի մեծ արկղիկը արժէ Վարշավայում 50 կօպ., աւելի փոքրը 30 կ:
պէտք է զգուշանալ խարդախութեանց և պահանջել, որ իւրաքանչիւր արկղիկը
ունենայ գործածութեան մեկնութիւնը և փարկի աշխարհահայտնի մեզայները.
Վ. ԿԱՐՊԵՆՍԿԻ
17—20 (1)

Վերականգնեցնող ՄԱԿ-ՄԱՍ-
ՏԵՐ, մազերը ամրացնող և նրանց
ԲՆԱԿԱՆ ԳՈՅՆԸ վերադար-
ձնող: Գինը 2 ր. շերտ, ՓՈՍՏԱ-
ՅՈՎ ուղարկված 2 ր. 49 կօպ.
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ խանութի մէջ

Մի և նոյն տեղը ԽԻՆԱՅԻ
ԻԷՂ, մազերը ամրացնող հա-
մար, 1 ր. ամանը փրձին զլա-
յանի գէմ, ՏՈՒԱԼԷՏԻ ՍԱ-
ՊՈՆ և հոտաւէտ ջրեր և այլն:
15—100

Մ Ե Ն Կ Ե Կ Ե Ն Պ Ե Ր Տ Է Զ

Ե ի

Տ Ա Ր Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Ս Ո Ւ Մ Ն Ա Ր Ա Ն Ո Ւ Մ

Ընդունելութիւնները սկսվում են օգոստոսի 20-ից, իսկ ուսումը սեպտեմբերի
1-ից: "Մանկական պարտէզի" մէջ ընդունվում են մինչեւ 7 տարեկան երեխաներ, իսկ
«Տարրական ուսումնարանում» մինչեւ 13 տարեկանները:
Իշխան Ն. Ամատունու տուն, Վելիամիրովսկի փողոցի վերայ:

Բ. Միրմանեանց

Մամուլի տակն է, և շուտով լոյս կը տեսնի Ս. Մանդրինեանի հետեւեալ
աշխատութիւնը. **"ԿԵԱՆՔԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԻ ՀԱՄԵՄԱՏ**
ԹՈՒԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ" ծխական դպրոցների 4-րդ տարվայ դասընթացը,
և միանգամայն 1-ն, 2-ը և 3 տարիների համար հրահանգ:

ՎԻԷՆԱՅԻ ՄԵԲԷԼ (աթուղներ և բաղկաթուղներ) ծախվում են մեծ
քանակութեամբ և մանր, միջին փողոցում Կատօլիկաց փողոցի անկիւնում ՄԻ-
ԲԱՅԷԼ ՏԵՐ-ՆԻԿՈԼԱՍԵԱՆԻ պահեստում:
Օտարաբաղադրացի կարող են դիմել այս հասցեով. Թիֆլիս, Михаилу
Н. Теръ-Николосову.
57—150

ПРИСЯЖНЫЙ ПОВѢРЕННЫЙ
А. С. ФРЕНКЕЛЬ
Переѣхалъ на Соломакскую ули-
цу, въ домъ К. Меликова.

ԵՐԿՎԵԱԼ ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՏԱՐ
ՍԵՐԳԷՅ ՎԱՍԻԼԵՎԻԶ ԶԵՄԵ-
ՍՈՎ տեղափոխեց իր բնակարանը Արսե-
նալայա փողոց "Կրուժոկի" շինութեան
ետեւի, Գարբուշովի տանը: 4—5 (1)

ԹԷՅ ՍԻՐՈՂՆԵՐԸ ԵՒ ՃԱ-
ՆԱԶՈՂՆԵՐԸ պէտք է գտնել ԱՆ-
ԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ Թէյ
լաւ տեսակի ֆուռը 1 ր. 20 կ. և 2 ր.,
և համեմատեան առաջինը 1 ր. 60 կ. հետ
և երկրորդը 3 ր. հետ ամեն տեղ **ԹԻՅ-**
ԼԻՍՈՒՄ, որպէս զի իմանան Անգլիա-
կան խանութի մէջ ծախվող ամեն տեսակ
Թէյի համեմատական **ԳԵՐԱԶԱՆ-**
ՑՈՒԹԻՒՆԸ: Բացի այդ Անգլիական
խանութը կը տաւ է **ՄԱՔՈՒՐ Թէյ**
առանց **ԹՂԹԻ** և **ԱՐՃՃԻ:**
36—100

ՄԻ ՊԱՏՈՒԱՌՈՐ ԸՆՏԱՆԻՔ
ցանկանում է ընդունել իր մօտ օտարաբա-
ղաբացի և թիֆլիսեցի երեխանե-
րին, որոնք սովորում են ուսումնարան-
ների մէջ: Կարելի է **ԴԱՍԵՐԸ** կրիւնել
առաւ և առանց կրկնութեան: **ՎԱՐՁԱ-**
ՏՐՈՒԹԻՒՆԸ շատ չափաւոր է: Հաս-
ցէն: Էնֆիաճեանցի զրաւաճառանոցի մէջ:
3—3 (4)

ՎԵՐԱԿՈՒՆԵՐ 4 ր., ծըծողներ 1 ր.,
ճալիղ աթուղներ 1 ր. 50 կ., ՓԱՑՏ-ԱԹՈՒ-
4 ր., ԲԱԶԱՍԹՈՒՄ-ՄԱՀԱԿԱԼ 10 րուբլ և
աւելի, Թէյի բաժակներ 25 և 30 կ., մի
աման քրոցներ 50 կ., պատեղա ծխողների
համար 60 կ. ֆուռը, անգլիական ՎԱՆՆԱ-
ՆԵՐ և այլն ծախվում են ԱՆԳԼԻԱ-
ԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷԶ:
10,000 զոյգ գուլբաներ 25 կ.—ից զոյգը,
10,000 զոյգ կանանց ԳՈՒԼԲԱՆԵՐ 30 կ.—
1 ր., 7,000 մատուցարաններ 5 կ.—5 ր.,
1,000 ՄԱՀԱԿԱԼՆԵՐ 5 ր.—35 ր., 400
արշին բամբակ 1 ր.—1 ր. 30 կ., պա-
րուսինա 40 կ.—1 ր., 300 հատ ԲԷՂՈՂԵՐ
4 ր.—35 ր., 700 ալբոմ ԿԻՍԿԵՆՈՎ, 10,000
ֆուռը Թէյ ԹԷՅԱՄԱՆՈՎ 1 ր. 65 կ.: եր
կաթէ գրիչներ իւրաքանչիւր ձեռքի հա-
մար: Ծախվում են ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ
ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ:
33—100